

Οι αντιλήψεις των γονέων για τους κινδύνους που απειλούν τα παιδιά τους στο διαδίκτυο

Π. Βασάλα¹, Δ. Τσακιρίδου², Δ. Ανδρεάδου³

¹ ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, vasalap@otenet.gr

² Υπ. Δρ. ΑΠΘ, Εκπαιδύτρια Ενηλίκων, tsakiridoudo@edlit.auth.gr

³ Μ.Εδ. ΕΑΠ, Εκπαιδύτρια Ενηλίκων, andreadou@rhodes.aegean.gr

Περίληψη

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθούν και να καταγραφούν οι αντιλήψεις των γονέων για τους κινδύνους που απειλούν τα παιδιά τους στο διαδίκτυο. Η έρευνα ήταν τύπου επισκόπησης και το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν ερωτηματολόγιο με κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις. Συμμετείχαν 172 γονείς μαθητών που φοιτούσαν σε 7 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 3 περιοχών (Αθήνα, Κεφαλονιά, Σέρρες). Οι γονείς θεωρούν πως ο σημαντικότερος κίνδυνος είναι να πέσουν τα παιδιά τους θύματα σε κυκλώματα ναρκωτικών και παιδεραστίας. Στη συνέχεια ιεραρχούν τη λήψη ανεπιθύμητων μηνυμάτων καθώς και την ανάγνωση κειμένων και τη θέαση εικόνων με παράνομο περιεχόμενο. Επίσης, θεωρούν ότι λόγω υπερβολικής χρήσης του διαδικτύου το παιδί τους κινδυνεύει να έχει κακή επίδοση στο σχολείο, να απομακρύνεται από την οικογένεια και τους φίλους, να παρουσιάσει προβλήματα υγείας κ.ά. Παρόλα αυτά οι γονείς είτε δεν γνωρίζουν, είτε δεν συζητούν όσο χρειάζεται με τα παιδιά τους για να τα προφυλάξουν από τις διαδικτυακές απειλές.

Λέξεις κλειδιά: γονείς, διαδίκτυο, κίνδυνοι.

1. Εισαγωγή

Οι δυνατότητες της υψηλής τεχνολογίας δημιούργησαν ένα νέο μοντέλο ζωής, στο οποίο η πληροφορία είναι ανοικτή και ταχύτατη, καθιστώντας παράλληλα το διαδίκτυο σε κυρίαρχο μέσο κάθε είδους επικοινωνίας, ψυχαγωγίας, αναζήτησης και ανταλλαγής πληροφοριών, ανοικτό σε όλους, προσβάσιμο σε ολόένα και περισσότερους. Παρόλο που τα οφέλη είναι τεράστια για τους χρήστες του κυβερνοχώρου, οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν από τη μη ασφαλή χρήση του είναι εξίσου σημαντικοί. Ειδικά οι μαθητές που πλοηγούνται στο διαδίκτυο, εκτός από τα εκπαιδευτικά οφέλη έρχονται αντιμέτωποι με σοβαρότατους κινδύνους (Κέκκερης & Δέλλας, 2005, Πανσεληνάς, 2010). Οι προσπάθειες ενημέρωσης για την επικινδυνότητα της διαδικτυακής πλοήγησης, καθώς και τα μέτρα που λαμβάνονται για την ασφαλή χρήση της αυξάνονται συνεχώς, όμως κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί ότι υπάρχει τρόπος πλήρους προστασίας των χρηστών του διαδικτύου, και ειδικά των παιδιών, από κάθε μορφής απειλές.

Το 1996, η δημιουργία ενός πληροφοριακού κόμβου από πλευράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στόχευε στην παροχή ενημέρωσης και εκπαίδευσης για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου. Υλοποιήθηκε, όπως αναφέρεται στον τίτλο της Απόφασης, αριθ. 276/1999/ΕΚ «ένα πολυετές κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της

ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ μέσω της καταπολέμησης του παράνομου και βλαβερού περιεχομένου στα παγκόσμια δίκτυα» (ΕΚ, 1999). Η δράση συνεχίστηκε με «την καθιέρωση ενός πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για προαγωγή ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ και νέων επιγραμμικών τεχνολογιών» με βάση τον τίτλο της Απόφασης, αριθ. 854/2005/ΕΚ (ΕΚ, 2005). Η προστασία των παιδιών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και άλλες τεχνολογίες επικοινωνίας αποτέλεσε στόχο και της νεότερης Απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ, 2008).

Στην Ελλάδα, για θέματα ασφάλειας στο διαδίκτυο λειτουργεί ο δικτυακός τόπος <http://www.saferinternet.gr>, όπου, εκτός από πλήθος σχετικών πληροφοριών, προσφέρει τρεις δικτυακές περιοχές ενημέρωσης για μεγάλους (γονείς, εκπαιδευτικούς, λοιπούς ενήλικες), εφήβους και παιδιά. Εξίσου σημαντικός για συναφή θέματα είναι και ο δεύτερος τόπος <http://www.safeline.gr>, ο οποίος παρέχει πληροφορίες για το πώς μπορεί κάποιος να καταγγείλει παράνομο περιεχόμενο στο διαδίκτυο, κάτι που, μεταξύ άλλων, μπορεί να προσφέρει σημαντική ενίσχυση και ενημέρωση στην προσπάθεια των γονέων να προστατέψουν τα παιδιά τους από τις διαδικτυακές απειλές. Τέλος, η Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.) της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, που εδρεύει στο Νοσοκομείο Παίδων «Π. & Α. Κυριακού» διαχειρίζεται τη γραμμή βοήθειας «Υποστηρίζω», με σκοπό την υποστήριξη και παροχή πληροφοριών για την ασφάλεια στο διαδίκτυο. Πολύ σημαντικές πληροφορίες για την ασφάλεια στο διαδίκτυο προσφέρει και ο Ενημερωτικός Κόμβος του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου <http://internet-safetv.sch.gr> όπου παρέχονται, μεταξύ άλλων, συνοπτικοί οδηγοί για γονείς και μαθητές και εκπαιδευτικά εγχειρίδια για το ασφαλές διαδίκτυο.

Σε ό,τι αφορά το ερευνητικό πεδίο, η ανασκόπηση έδειξε ότι υπάρχουν ελάχιστες έρευνες που διερευνούν τις αντιλήψεις των γονέων για τους κινδύνους που διατρέχουν τα παιδιά τους από τη χρήση του διαδικτύου. Φαίνεται πως οι ενέργειες των γονέων επηρεάζουν άμεσα την αλλαγή της συμπεριφοράς των παιδιών στο διαδίκτυο (Valcke et al., 2007). Επίσης, με βάση την έρευνα των Cho & Cheon (2005), συχνά οι γονείς δεν έχουν γνώση του βαθμού που τα παιδιά τους εκτίθενται στους κινδύνους του διαδικτύου, εκτιμώντας πολύ καλύτερη την κατάσταση, απ' ό,τι πραγματικά είναι. Επιπροσθέτως, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά δεν αποτελούν σημαντικό παράγοντα, ο οποίος διαφοροποιεί το βαθμό έκθεσης των παιδιών στις διαδικτυακές απειλές. Τόσο τα παιδιά που ζουν σε οικογένειες με υψηλό μηνιαίο εισόδημα, που διαθέτουν γονείς με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, όσο και αυτά που μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον με περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες αντιμετωπίζουν τους ίδιους κινδύνους χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο. Ο παράγοντας φύλο όμως είναι καθοριστικός, δείχνοντας ότι τα αγόρια εκτίθενται σε περισσότερους διαδικτυακούς κινδύνους σε σχέση με τα κορίτσια (Cho & Cheon, 2005). Σύμφωνα με δραστηριότητα των Κέκκερη και Δέλλα (2005) που εφαρμόστηκε σε μαθητές και μαθήτριες του Α' κύκλου των ΤΕΕ, φάνηκε πως δεν έχουν την αίσθηση ότι απλές ενέργειες του διαδικτύου, όπως το κατέβασμα φωτογραφιών, παιχνιδιών, μελωδιών για κινητά τηλέφωνα, οι ομάδες συνομιλιών (chat rooms), κ.α. μπορούν να τους

εκθέσουν σε μεγάλους κινδύνους, όπως το hacking, την πορνογραφία, την παραβίαση του προσωπικού απόρρητου και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τον εθισμό στο διαδίκτυο (Κέκκερης & Δέλλας, 2005).

2. Μεθοδολογία της έρευνας

2.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθούν και να καταγραφούν οι αντιλήψεις των γονέων για τους κινδύνους που απειλούν τα παιδιά τους στο διαδίκτυο.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν ήταν:

1. Πόσο συχνά και για ποιους λόγους τα παιδιά τους κάνουν χρήση του διαδικτύου;
2. Οι γονείς επιβλέπουν τη χρήση που τα παιδιά τους κάνουν στο διαδίκτυο;
3. Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι κίνδυνοι του διαδικτύου κατά τη γνώμη τους;

2.2 Σχεδιασμός και διεξαγωγή της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη τον Απρίλιο-Μάρτιο 2010 σε γονείς μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου σε τρεις περιοχές της χώρας (Αττική, Κεφαλονιά, Σέρρες). Η έρευνα ήταν τύπου επισκόπησης (Cohen & Manion, 1997) και το μεθοδολογικό εργαλείο ήταν ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου. Το Φεβρουάριο 2010 πραγματοποιήθηκε προκαταρκτική έρευνα σε 26 άτομα (16 γυναίκες, 10 άνδρες) των ίδιων περιοχών. Με βάση τα αποτελέσματα της προκαταρκτικής έρευνας ελέγχθηκε πλήρως η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου, και έλαβε την τελική του μορφή.

Η διεξαγωγή της έρευνας περιελάμβανε την αποστολή των ερωτηματολογίων στους γονείς μέσω των παιδιών τους. Το δείγμα επιλέχθηκε με τυχαία δειγματοληψία (Παρασκευόπουλος, 1993) και συνολικά συμμετείχαν 172 άτομα, γονείς μαθητών που φοιτούσαν σε επτά σχολεία των παραπάνω περιοχών. Για κάθε μαθητή απαντούσε στο ερωτηματολόγιο, ένας από τους γονείς του. Για την ανάλυση των ποσοτικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 11.01 και για τα ποιοτικά χρησιμοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου (Patton, 1987).

2.3 Το ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις, οι οποίες κάλυπταν τέσσερις βασικούς άξονες. Οι ερωτήσεις του πρώτου άξονα (πέντε ερωτήσεις) διερευνούσαν τη συχνότητα χρήσης του διαδικτύου, τα σημεία από τα οποία έχει πρόσβαση σ' αυτό το παιδί τους και τους λόγους για τους οποίους το χρησιμοποιεί. Οι ερωτήσεις του δεύτερου άξονα (πέντε ερωτήσεις) διερευνούσαν την επίβλεψη, από τους γονείς, της χρήσης που το παιδί τους κάνει στο διαδίκτυο.

Ο τρίτος άξονας διερευνούσε τις αντιλήψεις των γονέων για τους σημαντικότερους κινδύνους του διαδικτύου. Μια κλειστή ερώτηση ανέφερε δέκα κινδύνους που μπορεί να απειλούν ένα παιδί, όταν αυτό χρησιμοποιεί το διαδίκτυο και ζητούσε να ιεραρχηθούν μόνο οι τρεις σημαντικότεροι από 3 έως 1 όπου 3 ο σημαντικότερος κίνδυνος. Ο τελευταίος άξονας περιελάμβανε κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις σε

σχέση με τα ατομικά στοιχεία των γονέων καθώς και συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τους υπολογιστές και το διαδίκτυο. Τέλος, επτά ερωτήσεις διερευνούσαν τις γνώσεις των γονέων για το διαδίκτυο.

2.4 Περιγραφή του δείγματος

Στην έρευνα συμμετείχαν 172 άτομα, 40(23,26%) άνδρες και 132(76,74%) γυναίκες. Οι περισσότεροι ήταν 41-45 ετών (36,63%), απόφοιτοι λυκείου (41,28%) και είχαν δύο παιδιά (56,98%). Στο σπίτι τους είχαν ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή (47,67%), με σύνδεση στο διαδίκτυο (88,82%), τον οποίο δεν γνώριζαν να χρησιμοποιούν (29,65%) όπως επίσης και το διαδίκτυο (36,05%).

3. Αποτελέσματα

3.1 Συχνότητα και λόγοι χρήσης του διαδικτύου από παιδιά

Οι μαθητές που φοιτούσαν στο γυμνάσιο ήταν 32 (18,6%), στο λύκειο 90 (52,33%) και στο ΕΠΑΛ 50 (29,07%). Δικό τους υπολογιστή είχαν 93 (54,07%) παιδιά, ενώ 79 (45,93%) παιδιά δεν είχαν.

Οι απαντήσεις των γονέων για τη συχνότητα χρήσης του διαδικτύου από τα παιδιά τους φαίνονται στον πίνακα 1

Πίνακας 1. Κατανομή των απαντήσεων ως προς τη συχνότητα χρήσης του διαδικτύου

Συχνότητα χρήσης διαδικτύου	Συχνότητα (%)
Κάθε μέρα περισσότερο από 3 ώρες	23 (13,37)
Κάθε μέρα 2-3 ώρες	30 (17,44)
Κάθε μέρα 1-2 ώρες	40 (23,26)
2-3 φορές την εβδομάδα	68 (39,53)
Δεν ξέρω/ δεν είμαι σίγουρος/η	11 (6,40)
Σύνολο	172 (100)

Οι απαντήσεις των γονέων ως προς τους χώρους πρόσβασης των παιδιών τους στο διαδίκτυο φαίνονται στον πίνακα 2.

Πίνακας 2. Κατανομή συχνοτήτων ως προς το χώρο πρόσβασης στο διαδίκτυο

	Το σπίτι	Το σχολείο	Τα σπίτια φίλων του	Τα internet cafe	Τα σπίτια συγγενών	Κινητές συσκευές
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
Καθόλου	22(12,80)	101(58,72)	99(57,56)	113(65,70)	125(72,67)	125(72,67)

Λίγο	14(8,14)	42(24,42)	39(22,68)	22(12,79)	29(16,86)	15(8,72)
Αρκετά	38(22,09)	17 (9,88)	17(9,88)	15(8,72)	11(6,40)	14 (8,14)
Πολύ	38(22,09)	8 (4,65)	9 (5,23)	14 (8,14)	5 (2,91)	5 (2,91)
Πάρα πολύ	60(34,88)	4 (2,33)	8 (4,65)	8 (4,65)	2 (1,16)	13 (7,56)
Σύνολο	172 (100)	172 (100)	172 (100)	172 (100)	172 (100)	172 (100)

Οι γονείς που απάντησαν ότι το παιδί τους χρησιμοποιεί περισσότερο το διαδίκτυο τις πρωινές ώρες ήταν 3(1,74%), τις μεσημεριανές 11(6,40%) τις απογευματινές 100 (58,14%), τις βραδινές 55(31,98%) και 3(1,74%) τις μεταμεσονύκτιες ώρες.

Στον πίν. 3 φαίνονται οι αντιλήψεις των γονέων για τους λόγους που το παιδί τους χρησιμοποιεί το διαδίκτυο.

Πίνακας 3: Κατανομή συχνοτήτων ως προς τους λόγους χρήσης του διαδικτύου

	Δηλώθηκε		Δεν δηλώθηκε		Σύνολο	
	f	(%)	f	(%)	f	(%)
Για να διασκεδάσει (π.χ. να βλέπει/κατεβάζει ταινίες, ακούει/κατεβάζει τραγούδια), ν'	118	(68,60)	54	(31,40)	172	(100)
Για να βρίσκει πληροφορίες για σχολικές εργασίες/ για βοήθεια στα μαθήματα	112	(65,12)	60	(34,88)	172	(100)
Για να γράφει σε ιστολόγια (blogs)/για να χρησιμοποιεί περιβάλλον κοινωνικής δικτύωσης (πχ. facebook)	101	(58,72)	71	(41,28)	172	(100)
Για να στέλνει μηνύματα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), να συνομιλεί σε chat rooms	77	(44,77)	95	(55,23)	172	(100)
Για να παίζει παιχνίδια στο διαδίκτυο	73	(42,44)	99	(57,56)	172	(100)
Για να ενημερώνεται σε διάφορα θέματα (εφημερίδες, περιοδικά, ποδόσφαιρο, κινηματογράφο κ.λπ.)	42	(24,42)	130	(75,58)	172	(100)

3.2 Επίβλεψη του παιδιού από τους γονείς - κίνδυνοι του διαδικτύου που το απειλούν

Οι γονείς συζητάνε με το παιδί τους τις δραστηριότητές του στο διαδίκτυο, καθόλου 21(12,21%), λίγο 36(20,93%), αρκετά 45(26,16%), πολύ 34(19,77%) και πάρα πολύ 36(20,93%). (Πιν. 4).

Πίνακας 4: Κατανομή συχνοτήτων για τη συζήτηση των δραστηριοτήτων του παιδιού στο διαδίκτυο με τους γονείς

Συζήτηση των γονιών με το παιδί για τις δραστηριότητές του στο διαδίκτυο	Συχνότητα (%)
Καθόλου	21 (12,21)
Λίγο	36 (20,93)
Αρκετά	45 (26,16)
Πολύ	34 (19,77)
Πάρα πολύ	36 (20,93)
Σύνολο	172 (100)

Ποσοστό 84,88% των γονέων (146 γονείς) απάντησαν ότι τα παιδιά τους δεν τους έχουν ενημερώσει για κινδύνους που αντιμετώπισαν στο διαδίκτυο, ενώ 26 γονείς (15,12%) απάντησαν ότι τους έχουν ενημερώσει.

Τα παιδιά ανέφεραν στους γονείς τους ότι αντιμετώπισαν τους παρακάτω διαδικτυακούς κινδύνους (σε παρένθεση το αριθμός του ερωτηματολογίου και το φύλο):

«Παρενόχληση από άγνωστο» (3Γ) / «Κάποιος ενήλικας αρκετά χρόνια μεγαλύτερός της, της ζήτησε να συναντηθούν» (9Α) / «Απειλές από άγνωστο» (150Γ) / «Μία άγνωστη γυναίκα του είπε να ανοίξει την κάμερα» (139Γ) / «Του έστειλαν αίτημα για ομαδικό θάνατο» (125Γ) / «Παραπλανητικά μηνύματα που εμφανίζονται στην οθόνη κατά τη χρήση ή αναζήτηση προϊόντων, τα οποία παραπέμπουν σε άλλα θέματα» (33Γ)

Ποσοστό 34,88% των γονέων (60 γονείς) απάντησαν ότι βρίσκονται κοντά στο παιδί όταν αυτό χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, ενώ 112(65,12%) δεν βρίσκονται κοντά του. Επίσης, 89 γονείς (51,74%) απάντησαν πως ο υπολογιστής που χρησιμοποιεί το παιδί για να μπαίνει στο διαδίκτυο βρίσκεται στο δωμάτιό του, 10 γονείς (5,82%) πως βρίσκεται στο δωμάτιο τους και 73 γονείς (42,44%) πως βρίσκεται σε κοινόχρηστο χώρο (π.χ. στο σαλόνι).

Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι που απειλούν το παιδί όταν χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, κατά την άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα, φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί (Πιν. 5).

Πίνακας 5: Κατανομή απαντήσεων για τους σημαντικότερους κινδύνους που μπορεί να απειλούν το παιδί όταν χρησιμοποιεί το διαδίκτυο

	1*	2*	3*	4*	Σύνολο
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
Να μπλέξει σε κυκλώματα ναρκωτικών, παιδεραστίας, διαδικτυακές απάτες κ.α.	87 (50,58)	28 (16,28)	9 (5,23)	48 (27,91)	172 (100)

Να λαμβάνει ανεπιθύμητα μηνύματα	33 (19,19)	59 (34,30)	19 (11,04)	61 (35,47)	172 (100)
Κακή επίδοση στο σχολείο / απομάκρυνση από την οικογένεια και τους φίλους / να κινδυνεύει η υγεία του λόγω υπερβολικής χρήσης του διαδικτύου	16 (9,30)	21 (12,21)	28 (16,28)	107 (62,21)	172 (100)
Να διαβάζει κείμενα και να βλέπει εικόνες και βίντεο με παράνομο και ανήθικο περιεχόμενο	15 (8,72)	24 (13,95)	24 (13,95)	109 (63,38)	172 (100)
Να επικοινωνεί με αγνώστους	13 (7,56)	12 (6,98)	33 (19,18)	114 (66,28)	172 (100)
Να δημοσιεύει προσωπικά δεδομένα/να δίνει προσωπ. δεδομένα σε αγνώστους	5 (2,91)	10 (5,81)	24 (13,95)	133 (77,33)	172 (100)
Να διαβάζει και χρησιμοποιεί πληροφορίες που δεν είναι αξιόπιστες.	3 (1,74)	2 (1,16)	5 (2,91)	162 (94,19)	172 (100)
Να παίζει παιχνίδια	2 (1,16)	6 (3,49)	11 (6,40)	153 (88,95)	172 (100)
Να παραβιάζει το νόμο των πνευματικών δικαιωμάτων	0 (0)	4 (2,32)	13 (7,56)	155 (90,12)	172 (100)
Να προβαίνει σε οικονομικές συναλλαγές που δεν έχουν καμία ασφάλεια	0 (0)	6 (3,49)	5 (2,91)	161 (93,60)	172 (100)

* 1=σημαντικότερος λόγος, 2=μέτρια σημαντικός, 3=ελάχιστα σημαντικός, 4=δεν δηλώθηκε

4. Συζήτηση

4.1 Οι μαθητές πλοηγούνται στο διαδίκτυο

Οι περισσότεροι από τους μισούς μαθητές έχουν δικό τους υπολογιστή και η πρόσβασή τους στο διαδίκτυο γίνεται από το σπίτι τους. Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό γονέων όμως δεν γνωρίζει να χειρίζεται τον υπολογιστή και ακόμη περισσότεροι δεν γνωρίζουν να πλοηγούνται στο διαδίκτυο. Οι γονείς (το 56,97% απάντησε «πολύ» και «πάρα πολύ») θεωρούν ότι τα παιδιά τους συνήθως κάνουν χρήση του διαδικτύου

από τον υπολογιστή του σπιτιού τους και όχι από τα σπίτια των φίλων τους, από internet café, από τα σπίτια συγγενών και από τα κινητά τους τηλέφωνα. Επίσης, πιστεύουν (90,12%) πως τα παιδιά κάνουν χρήση του διαδικτύου, ως επί το πλείστον, απογευματινές και βραδινές ώρες και τα περισσότερα αφιερώνουν 1-2 ώρες την ημέρα (βλ. και την έρευνα των Τζιμόπουλου, Πόρποδα & Προβελέγγιου, 2010, η οποία έγινε σε μαθητές Β/θμιας Εκπαίδευσης στη Σύρο).

Η χρήση του διαδικτύου, σύμφωνα με τους γονείς, γίνεται κυρίως για διασκέδαση και αναζήτηση πληροφοριών. Πιστεύουν (68,60%) πως οι μαθητές ακούνε τραγούδια και βλέπουν ταινίες, επίσης (65,12%) ότι αναζητούν πληροφορίες για τις σχολικές τους εργασίες και γενικότερα λαμβάνουν βοήθεια στα σχολικά τους μαθήματα. Επιπροσθέτως, θεωρούν (58,72%) πως οι μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να γράφουν σε ιστολόγια, σε περιβάλλοντα κοινωνικής δικτύωσης (βλ. και την έρευνα των Λαμπροπούλου & Κολεΐδη, 2010, η οποία έγινε σε μαθητές Γυμνασίου), για να επικοινωνούν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, για να συμμετέχουν σε chat rooms (44,77%), για να παίξουν διαδικτυακά παιχνίδια (42,44%), ενώ απάντησαν (24,42%) πως, κατά τη γνώμη τους, λιγότεροι μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να ενημερώνονται σε θέματα της επικαιρότητας.

4.2 Οι κίνδυνοι του διαδικτύου για τα παιδιά και η επίβλεψη από τους γονείς

Οι γονείς θεωρούν πως ο σημαντικότερος κίνδυνος για τα παιδιά τους είναι το ενδεχόμενο να πέσουν θύματα σε κυκλώματα ναρκωτικών, παιδεραστίας και σε κυκλώματα που έχουν σχέση με διαδικτυακές απάτες (το 50,58% ιεράρχησε ως σημαντικότερο το συγκεκριμένο κίνδυνο). Στη συνέχεια, ως σημαντικούς κινδύνους ιεραρχούν τη λήψη ανεπιθύμητων μηνυμάτων (π.χ. σεξουαλικής παρενόχλησης, εκφοβιστικά, διαφήμισης ή/και πώλησης απαγορευμένων ουσιών κ.ά.) καθώς και την ανάγνωση κειμένων και τη θέαση εικόνων με παράνομο και ανήθικο περιεχόμενο (π.χ. ρατσιστικό, σεξουαλικό/πορνογραφικό κ.ά.). Επίσης, θεωρούν ότι, λόγω υπερβολικής χρήσης του διαδικτύου, το παιδί τους κινδυνεύει να έχει κακή επίδοση στο σχολείο, να απομακρύνεται από την οικογένεια και τους φίλους, να παρουσιάσει προβλήματα υγείας. Μικρότερο κίνδυνο σε σχέση με τους προηγούμενους θεωρούν τη δημοσίευση προσωπικών δεδομένων (π.χ. αριθμό πιστωτικής κάρτας, ταυτότητας κ.ά.). Δεν θεωρούν ως σημαντικούς κινδύνους την παραβίαση του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, τις ανασφαλείς οικονομικές συναλλαγές, τη χρήση μη αξιόπιστων πληροφοριών και τα διαδικτυακά παιχνίδια. Αυτούς τους κινδύνους, είναι πιθανόν να τους θεωρούν περισσότερο αντιμετωπίσιμους.

Ωστόσο, ένα μεγάλο ποσοστό γονέων (το 33,14% απάντησε «καθόλου» ή «λίγο») δεν συζητά με τα παιδιά τους τις δραστηριότητές τους στο διαδίκτυο, κάτι που χαρακτηρίζεται ως ανησυχητικό τη στιγμή που είναι άκρως απαραίτητη η ενημέρωση των γονέων για τις ενέργειες των παιδιών τους, καθώς πλοηγούνται στο διαδίκτυο (Λαμπροπούλου & Κολεΐδης, 2010). Επίσης οι περισσότεροι γονείς, δεν βρίσκονται κοντά στα παιδιά τους όταν κάνουν χρήση του διαδικτύου και επιπλέον ο

υπολογιστής βρίσκεται στο υπνοδωμάτιο των παιδιών και όχι σε κοινόχρηστο χώρο, γεγονός που δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την επίβλεψη των γονέων.

5. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Τη στιγμή που τα περισσότερα ελληνικά σπίτια διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή με σύνδεση στο διαδίκτυο και τα παιδιά είναι πλήρως εξοικειωμένα με τη διαδικτυακή πλοήγηση, η πλειοψηφία των γονέων εμφανίζεται ελλιπώς ενημερωμένη. Οι γονείς θεωρούν ότι τα παιδιά τους αφιερώνουν πολλές ώρες στο διαδίκτυο για αναζήτηση πληροφοριών και διασκέδαση καθώς και για επικοινωνία και ανησυχούν για τους κινδύνους που τα απειλούν, ιδιαίτερα όσον αφορά το ενδεχόμενο να πέσουν θύματα σε διάφορα κυκλώματα (π.χ. ναρκωτικών, παιδεραστίας κ.ά.).

Ωστόσο, οι γονείς, αφενός έχουν λιγότερες γνώσεις από τα παιδιά τους όσον αφορά την πλοήγηση στο διαδίκτυο, αφετέρου δεν συζητούν με τα παιδιά τους θέματα που αφορούν τις διαδικτυακές δραστηριότητές τους. Καθίσταται επομένως απαραίτητη η ενημέρωση των παιδιών, η οποία θα πρέπει να γίνεται κυρίως εντός του σχολείου, σε συνδυασμό με την αντίστοιχη επιμόρφωση των γονέων (π.χ. μέσω του προγράμματος «Σχολές Γονέων») ώστε να μπορούν και τα παιδιά να προφυλάσσονται αλλά και οι γονείς να προφυλάσσουν τα παιδιά τους όσο το δυνατό περισσότερο, από τους κινδύνους που διατρέχουν στο διαδίκτυο.

Ευχαριστίες

Η έρευνα αυτή έγινε στο πλαίσιο των εργασιών του προγράμματος δια βίου μάθησης/εκπαιδευτικές συμπράξεις GRUNDTVIG με τίτλο «Secure Internet and Secure Generations» (Αύγουστος 2009-Ιούλιος 2011), στο οποίο συμμετέχουν φορείς από Τουρκία /Sorgun Halk Egitim Merkezi ve Aksam Sanat Okulu (Project Leader), Τσεχία (ABS WYDA s.r.o.), Ελλάδα (Κέντρο Διά Βίου Μάθησης & Αειφόρου Ανάπτυξης), Ιταλία (European Pole of Knowledge), Ισπανία (Asociacion La Tierra Verde) και Ρουμανία (School Inspectorate of Iasi County). Ευχαριστούμε θερμά το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ), Εθνική Μονάδα για το πρόγραμμα ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ για τη στήριξη που μας παρείχε σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Βιβλιογραφία

- Cho, C.-H. & Cheon, H.-G. (2005). «Childrens' Exposure to Negative Internet Content: Effects of family context». *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 49:4, 488-509.
- Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L348/118. Απόφαση αριθ. 1351/2008 ΕΚ, 24.12.2008. Ανακτήθηκε 2/12/2010 από τη διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0118:0127:EL:PDF>

- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L149/1. Απόφαση αριθ. 854/2005 ΕΚ, 11.6.2005. Ανακτήθηκε 2/12/2010 από τη διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:149:0001:0013:EL:PDF>
- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L33/1. Απόφαση αριθ. 276/1999 ΕΚ, 6.2.1999. Ανακτήθηκε 2/12/2010 από τη διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1999:033:0001:0011:EL:PDF>
- <http://internet-safety.sch.gr> Ενημερωτικός Κόμβος του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου για την Ασφάλεια στο Διαδίκτυο.
- <http://www.safeline.gr> Η ελληνική ανοικτή γραμμή για το παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- <http://saferinternet.gr> Ιστοσελίδα της Δράσης Ενημέρωσης και Επαγρύπνησης του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Κέκερης, Γ. & Δέλλας, Σ. (2005). Υπεύθυνη και ασφαλής χρήση του διαδικτύου: μία διδακτική πρόταση. Στο: Α. Γιαλαμά, Ν. Τζιμόπουλος, Α. Χλωρίδου (επιμ.) *Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου των εκπαιδευτικών για τις Τ.Π.Ε. «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη»* (σελ. 494-504). Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Λαμπροπούλου, Τ. & Κολεΐδης, Μ. (2010). Χρήση ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης από μαθητές Γυμνασίου. Στο: Β. Κολτσάκης, Γ. Σαλονικίδης, Μ. Δοδοντσή (επιμ.) *Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Ψηφιακές και Διαδικτυακές εφαρμογές στην εκπαίδευση»* (σελ. 1688-1696). Ανακτήθηκε 2/12/2010 από τη διεύθυνση: <http://www.ekped.gr/praktika10/web/151.pdf>
- Πανσεληνάς, Γ. (2010). Ασφαλής χρήση του Διαδικτύου – Αποτελεσματικές διδακτικές παρεμβάσεις και ο ρόλος του εκπαιδευτικού Πληροφορικής. 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Καθηγητών Πληροφορικής. Σέρρες 2010. Ανακτήθηκε 2/12/2010 από τη διεύθυνση: <http://plirancrete.sch.gr/files/EreunitikesErgasies/asfalis%20xrisi%20diadiktov.pdf>
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1993). *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*. Τόμοι Α' & Β'. Αθήνα: Ιδίου.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use Qualitative Methods in Evaluation*. Newbury Park: Sage.
- Τζιμόπουλος, Ν., Πόρποδα, Α., Προβελέγγιος, Π. (2010). Ασφαλής χρήση του διαδικτύου. Στο: Β. Κολτσάκης, Γ. Σαλονικίδης & Μ. Δοδοντσή (επιμ.) *Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Ψηφιακές και Διαδικτυακές εφαρμογές στην εκπαίδευση»* (σελ. 1723-1730). Ανακτήθηκε 2/12/2010 από τη διεύθυνση: <http://www.ekped.gr/praktika10/web/154.pdf>
- Valcke, M., Schellens, T., Van Keer, H., & Gerarts, M. (2007). «Primary school children's safe and unsafe use of the Internet at home and at school: An exploratory study». *Computers in Human Behavior*, 23:6, 2838-2850.